

Aan: _____

Bits of Freedom
Prinseneiland 97hs
1013 LN Amsterdam

Lotte Houwing
+31 6 8320 7546
lotte@bitsoffreedom.nl

www.bitsoffreedom.nl
IBAN: NL73 TRIO 0391 1073 80
KVK: 34 12 12 86, Amsterdam

Schriftelijke inbreng Bits of Freedom voor het rondetafelgesprek op donderdag 31 maart 2022 inzake de Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid.

Bits of Freedom is verheugd met het initiatief tot een wetsvoorstel dat de taken en bevoegdheden van de NCTV helder vastlegt. De behoefte aan meer helderheid bleek vorig jaar uit de vele verhalen die de NRC naar buiten bracht over surveillancepraktijken van de NCTV waarbij zij willens en wetens haar boekje te buiten ging.

Hoewel we het doel van het voorstel waarderen, hebben we ook zorgen. Die zien met name op de volgende vier onderdelen:

1. de onderzoeksbevoegdheid, ofwel het open bronnen onderzoek;
2. het gebrek aan een heldere omschrijving en afbakening van doelstellingen, taken en bevoegdheden;
3. de bevoegdheid om gegevens te delen;
4. en tot slot het gebrek aan toezicht en waarborgen.

1. De onderzoeksbevoegdheid

Ten eerste de bevoegdheid tot het verzamelen van gegevens uit open bronnen. Hiermee zou de NCTV vanachter nep-accounts burgers, waaronder journalisten, geëngageerde jongeren, politici en activisten, in de gaten kunnen houden en hun online uitingen analyseren.

Dit open bronnen onderzoek maakt een vergaande inbreuk op fundamentele rechten en vrijheden van burgers, waaronder het recht op privacy en de vrijheid van meningsuiting. Weten dat de overheid met jouw online uitingen meekijkt, en al helemaal wanneer dit gebeurt in de context van nationale veiligheid en terrorismebestrijding, is enorm heftig. Ziet de overheid jou dan zo als een bedreiging? Het zogenaamde chilling effect is door wetenschappers uitgebreid onderzocht en vastgesteld. Naast individuele gevolgen brengt het schade toe aan het publieke debat en de open en vrije samenleving.

Misschien vinden we wel dat de huidige dreiging zo hoog is, dat die deze inbreuk

rechtvaardigt. Maar om die afweging te kunnen maken moet er minimaal aan een aantal criteria worden voldaan. Zoals die van noodzakelijkheid, subsidiariteit en proportionaliteit. Het huidige voorstel schiet daarin tekort. Zo wordt het bijvoorbeeld niet duidelijk waarom de NCTV zélf inlichtingenwerk gaat doen. Dergelijke taken zijn al belegd bij de inlichtingendiensten en bij de politie. Doen die het niet goed genoeg? Uw Kamer, en met u de samenleving, moet de bron van de behoefte beter begrijpen om een geïnformeerde afweging te kunnen maken over de gewenste oplossing. Zo lang die duidelijkheid er niet komt, dreigt deze bevoegdheid de open en vrije samenleving die we proberen te beschermen, juist onnodig te beschadigen.

2. De formulering van doelstellingen, taken en bevoegdheden

Ten tweede het gebrek aan afbakening. Het is van belang dat doelstellingen en taken zo duidelijk mogelijk worden afgebakend zodat bevoegdheden niet kunnen worden misbruikt en de wet leidt tot voorspelbaar en controleerbaar handelen. Voor burgers en voor toezichthouders. Het wetsvoorstel biedt die zekerheid op dit moment nog niet. Sterker nog, de Autoriteit Persoonsgegevens sprak zelfs van een vrijbrief. De overheid eigent zichzelf daarmee een oncontroleerbare macht toe. Dat mogen we niet laten gebeuren.

3. De bevoegdheid om gegevens te delen

De voorgestelde bevoegdheid om gegevens te delen, ons derde punt, is een specifiek voorbeeld van een onnodig ruim-geformuleerde bevoegdheid. De bevoegdheid staat de Minister toe om opgestelde analyses of duidingen openbaar te maken of te verstrekken aan andere organisaties binnen de overheid. Deze analyses en duidingen gaan over “trends en fenomenen”. In de memorie van toelichting wordt benadrukt dat het hier absoluut niet gaat om onderzoek naar personen of organisaties. Toch is deze bevoegdheid niet beperkt tot het delen van gegevens die niet tot het individu herleidbaar zijn. Bits of Freedom ziet dit als een gemiste kans.

4. Waarborgen en toezicht

Tot slot maken we ons zorgen over de wettelijke waarborgen en het toezicht. Waar dergelijke bevoegdheden aan de inlichtingendiensten worden toegekend gebeurt dat in een specifiek wettelijk kader, waar ook toezicht en waarborgen onderdeel van zijn. Daar ontbreekt het aan in dit voorstel. De wet wordt onder de AVG geplaatst, maar een deel van de bescherming die dit regime biedt wordt in het voorstel buiten werking gesteld.

Handelingsperspectief

Samenvattend is Bits of Freedom van mening dat het wetsvoorstel in zijn huidige vorm niet de belangen van een open en vrije samenleving dient. We denken graag mee over hoe de NCTV's taken en bevoegdheden scherper kunnen worden afgebakend, waardoor haar positie als coördinator duidelijk wordt, het maatschappelijk draagvlak en vertrouwen gestut en we de NCTV niet laten verworden tot een derde inlichtingendienst.